

HANS OLAV MELBERG

Forsker ved Avdeling for helseledelse og helseøkonomi, Helseøkonomisk forskningsprogram ved Universitetet i Oslo (HERO)

Animal Spirits: Fargerik tomhet?*

Det er to hovedforklaringer på økonomiske svingninger. De som bygger på rasjonelle aktører og de som legger vekt på sviktende rasjonalitet og psykologiske mekanismer. En av disse psykologiske mekanismene – animal spirits – nevnes av Keynes og noen økonomer har tatt denne ideen videre. Blant annet har Akerlof og Shiller nylig publisert en bok der animal spirits er sentral i forklaring av økonomiske kriser. Keynes selv definerte animal spirits som «a spontaneous urge to action rather than inaction» og for ham var det en av flere mekanismer som kunne forklare plutselige endringer i lysten til å investere. Dessverre viser en gjennomgang av litteraturen at uttrykket ofte brukes misvisende og at det er så uklart at det trolig bør kastes på historiens skraphaug.

BEGREPET «ANIMAL SPIRITS»

Animal spirits er et begrep som brukes av Keynes for å forklare økonomiske svingninger. Denne artikkelen handler om dette begrepets historie, tolkning og viktighet. Argumentet er, dessverre, at begrepet er mer rikt på farge enn innsikt. Dette synet står i motsetning til Akerlof og Shiller (2009) som hevder at «Keynes' animal spirits are the keynote to a different view of the economy – a view that explains the underlying instabilities of capitalism.» De har rett i at Keynes' tilnærming til beslutninger under usikkerhet er viktig for hans økonomiske teori, men animal spirits er bare en av mange mekanismer. Det er i tillegg svært uklart hva som menes og i hvor stor grad det kan forklare økonomiske svingninger, og det blir derfor misvisende når det trekkes frem som et sentralt og viktig bidrag hos Keynes.

Bakgrunnen for kontroversen er et avsnitt i en ikke ukjent bok fra 1936 der Keynes skriver følgende:

«Even apart from the instability due to speculation, there is the instability due to the characteristic of human nature that a large proportion of our positive activities depend on spontaneous optimism rather than mathematical expectations, whether moral or hedonistic or economic. Most, probably, of our decisions to do something positive, the full consequences of which will be drawn out over many days to come, can only be taken as the result of animal spirits - a spontaneous urge to action rather than inaction, and not as the outcome of a weighted average of quantitative benefits multiplied by quantitative probabilities.» (Keynes 1936)

* Takk til Steinar Holden og Ole Jørgen Røgeberg som leste, kommenterte og forbedret artikkelen, men som ikke nødvendigvis – eller ganske sikkert ikke – deler alle synspunktene. Takk også til redaktøren og to anonyme konsulenter som sparte meg for flere feil, uten at de bør lastes for de gjenværende.

Avsnittet reiser minst like mange spørsmål som det besvarer. Keynes argumenterer for at økonomiske svingninger kan forklares med spontane endringer i folks holdninger. Det er imidlertid uklart hvordan disse endringene i optimisme eller pessimisme oppstår, hvordan de sprer seg og på hvilken måte de skaper økonomiske svingninger. Det er derfor nødvendig å granske både primær og sekundærkildene for å se om de gir en klarere forståelse av hva Keynes mente og om det er viktig.

Før man rister støvet av kildene, vil noen kanskje argumentere for at det er unødvendig og lettere pedantisk å lete etter detaljene. Hovedpoenget er at Keynes peker på at psykologiske mekanismer er viktige når man skal forklare økonomiske svingninger. Dette kan være en viktig innsikt i seg selv til tross for at detaljene i argumentet er litt uklare, vil de hevde. Uansett om dette forsvaret for Keynes' animal spirits er gyldig eller ikke, så tyder argumentet på en noe rufsete kunnskap om økonomisk idehistorie. På den tiden Keynes skrev, var det ikke nytt å hevde at psykologi var viktig. For eksempel hadde Pigou (1926) diskutert dette inngående i sin bok *Industrial Fluctuation* og Schumpeter (1934) hadde skrevet om «the joy of creating, of getting things done» som en viktig motivasjon for entreprenører. Teorien om at rasjonelle reaksjoner på teknologiske endringer var den drivende kraften i økonomiske svingninger - Real Business Cycles - kom ikke for alvor før på 1980-tallet. At mange nå har glemt Pigou og andre som fokuserte på psykologiske mekanismer og dermed blir begeistret over dette hos Keynes, tyder derfor mer på idehistorisk korttidshukommelse enn på Keynes' originalitet på dette punkt.

Det interessante blir dermed ikke at Keynes mente psykologi var viktig, men at nettopp animal spirits var en viktig psykologisk mekanisme. For å etablere dette som et betydningsfullt bidrag, er det nødvendig å vite mer om hva Keynes mente med uttrykket animal spirits.

ØKONOMER OG STAUR

Økonomers tolking av animal spirits begrepet spriker nesten like mye som Bortens velkjente staur. Noen mener at begrepet er viktig hos Keynes, andre sier at det er lite viktig. Noen tolker det som en form for irrasjonalitet, andre ikke. For å fokusere diskusjonen, kan man se nærmere på tre sentrale bidrag i litteraturen om animal spirits: Koppl (1991), Dow & Dow (1985) og Matthews (1984).

Roger Koppl (1991) er blant de som mener at adferd drevet av animal spirits er irrasjonell: «the actions induced by animal spirits are irrational.» Han argumenterer også for at Keynes' bruk av begrepet trolig var inspirert av Descartes som ifølge Koppl mente at blod ble varmet opp i hjertet og transportert til hodet. Dette blodet kunne bli «animated» og dermed gjøre at personen handlet «contrary to their best judgment.»

I direkte motsetning til Koppl sin tolkning, skriver Alexander og Sheila Dow (1991) at de som drives av animal spirits er fullt ut rasjonelle:

«If evidence is scant for the propositions put to business decisionmakers, then they may legitimately weigh them lightly as offering little in their way of prescience. This behaviour is wholly rational, as is the use of direct knowledge (such as business intuition) in such circumstances.»

Den grunnleggende ideen bak animal spirits, mener de, består i at man lett kan få økonomiske svingninger fordi mange økonomiske beslutninger tas under stor usikkerhet. Dette skaper svingninger fordi avgjørelser basert på svak informasjon lett kan gå i den ene eller andre retningen. At man velger å følge de små bitene av informasjon man har, kan dermed ikke karakteriseres som irrasjonelt.

Ulikheten i tolkningene åpner for to diskusjoner. For det første kan man argumentere for at forfatterene bruker en for smal inndeling av adferd i enten rasjonell eller irrasjonell. Det kan være situasjoner der adferden verken er rasjonell eller irrasjonell. Å si at noe ikke er rasjonelt er da ikke det samme som at det er irrasjonelt. Kort og komplisert sagt: Begge kan ha rett i at adferden ikke er det ene, men det impliserer ikke at det er det andre, fordi det egentlig er noe tredje. Uenigheten reduseres da til et spørsmål om semantikk.

Den andre diskusjonen de ulike tolkningene åpner for, er om investeringsbeslutninger foretas i situasjoner med fundamental usikkerhet der man ikke kan snakke om sannsynligheter eller om det er en mer konvensjonell form for usikkerhet der man kan bruke sannsynligheter (For mer om denne forskjellen, se f.eks Olesen 2009). Keynes selv ser ut til å favorisere tolkingen der viktige beslutninger noen ganger tas i situasjoner der det er tulle å snakke om en rasjonell vektning av sannsynligheter.

Målet med denne artikkelen er ikke å løse disse to diskusjonene. Det som er viktig er at det eksisterer vidt forskjellige tolkninger og dette i seg selv kan tyde på at begrepet er uklart. Innholdet i de ulike artiklene tyder også på at det ikke bare er semantikken som skiller konklusjonene. For Koppl er animal spirits noe som får oss til å gjøre ting mot bedre vitende - mot det som vårt kalde rasjonelle jeg ville velge. For Dow er det annerledes. Animal spirits går ikke på tvers av vårt rasjonelle jeg, men det gjør at vi kan handle i situasjoner der det ikke finnes et klart rasjonelt valg. Begge mener imidlertid at begrepet er sentralt hos Keynes og at det handler om viktigheten av psykologiske mekanismer.

En tredje kilde - Matthews (1984) - mener at animal spirits begrepet aldri var ment å være viktig. Han viser blant annet til at Keynes (1937) ikke brukte begrepet når han oppsummerte sitt hovedbudskap og svarte sine kritikere like etter utgivelsen av *General Theory*. I et interessant tilfelle av fullstendig ulik tolkning av det samme faktum, bruker Dow denne artikkelen i motsatt retning og mener den tyder på «the central importance of confidence and animal spirits in Keynes' eyes.» Selv om sitatet inneholder en tolkningsmessig fristelse for kverrulanter i form av et «og», synes det vanskelig å komme unna at man her legger ulik vekt på viktigheten av begrepet animal spirits.

Hvem har så rett? Kort sagt, trolig Matthews! Det er blant annet tydelig at han har gjort den grundigste kildegranskningen. Med hjelp fra en annen kilde - Don Moggridge (1992) - som igjen har sine opplysninger fra Carabelli (1988) - viser han hvordan Keynes lærte om «animal spirits» i en filosofiforelesning om Descartes. I forelesningsnotatene har Keynes skrevet «unconscious mental action» ved siden av avsnittet om Descartes. Matthews går så videre og skiller mellom «the motivational aspect (corresponding to animal spirits) and the cognitive (corresponding to the response to uncertainty).» Den sentrale ideen, mener han, er Keynes' argument om at «the motive from economic behaviour arises from doing as well as having, from becoming as well as being.» Ifølge dette synet er det ikke bare konsekvensene av en handling som teller, men også gleden ved å handle i seg selv. Dette kan man bruke som en forklaring på investeringer, men det er vanskeligere å bruke dette som en forklaring på hvorfor investeringene varierer over tid. Da måtte man eventuelt både forklare hvorfor denne gleden ved å gjøre noe endres og hvordan

den påvirker investeringsbeslutningene. Uansett om man kan redde Keynes på denne måten eller ikke, så viser dette hvor Keynes trolig fikk ideen til uttrykket animal spirits.

BLOD OG SPIRIT

Matthews viser til at Keynes bruk av begrepet animal spirits trolig kom fra Descartes, men historien starter egentlig ikke der. Descartes hadde i sin tur lånt uttrykket fra medisinsk litteratur der det hadde vært brukt i lang tid (Akerlof og Shiller, 2009). For eksempel ble det brukt i av Galen – legen og filosofen som for nesten to tusen år siden systematisk brukte kniven på dyr for å finne ut hvordan vi er satt sammen på innsiden.

Noe mer graving viser at begrepet ble benyttet for å forklare hvordan egenskaper ved blodet påvirker en persons adferd, personlighet og helse. I denne svært uheldige misforståelsen mente man at blodet ble tilført tre typer livsluft som man i den medisinske litteraturen kalte spiritus naturalis, vitalis og animalis (Ochs, 2004). Leveren omdannet ifølge teorien mat til blod og de tre livsluftene ble så blandet i blodet og fraktet ut i kroppen. I leveren sørget spiritus naturalis for at blodet tok med seg næring. Hjertet blandet så inn luft i blodet (spiritus vitalis) og hodet sørget for spiritus animalis til blodet - en faktor som man mente bidro til å styre nervene og dermed også bevegelse og synsinntrykk. Ifølge teorien kunne man forklare ulike personlighetstrekk som en konsekvens av balansen mellom de ulike spirits og egenskaper ved blodet. Sykdom ble også forklart ved hjelp av egenskaper ved blodet og dette ledet til den bokstavelig talt fatale feilen at man i lang tid tappet blod fra syke personer i den tro at det ville bedre helsen.

Bakgrunnen for animal spirits begrepet er dermed en langvarig medisinsk misforståelse der blodet var sentralt for å forklare menneskelige karaktertrekk og tilstander. Videre er det klart at animal spirits i sin opprinnelige betydning ikke refererte til dyriske drifter eller irrasjonelle instinkter. Tvert i mot handler det om noe som kom fra hodet og hjalp til med å styre kroppens motoriske bevegelser - animalis i betydningen «animate» (å bevege), ikke som i «animal» (dyrisk). Koppls tolkning der animal spirits gjorde at man handler mot sine egne interesser virker dermed i strid med den opprinnelige betydningen av ordet. Spiritus animalis var positivt i riktige mengder og man trengte det på samme måte som man trengte luft for å få kroppen til å fungere.

Om Keynes selv var klar over hele historien til animal spirits, er vanskelig å vite. Man vet imidlertid at han var en ivrig samler av gamle bøker. I sin samling hadde han blant annet flere bøker av Descartes. Vi vet også at animal spirits ble nevnt i David Humes *A Treatise of Human Nature* og at Keynes i en periode var svært opptatt av Humes filosofi. En annen mulighet er at Keynes bruk var påvirket av skjønnlitteraturen slik Hans Visser (1992) foreslår. Animal spirits er blant annet nevnt i Henry Fieldings novelle *Tom Jones*, i Deniel Defoes bok om Robinson Crusoe og i Jane Austens *Pride and Prejudice*. Bruken av ordet i disse kildene synes imidlertid å være utledet fra av den medisinske opprinnelsen. Man har heller ikke noe belegg for at Keynes hentet uttrykket fra disse stedene, samtidig som man vet at han hadde lest det hos Descartes. Som en velkolert bokelsker er det trolig at Keynes dermed kjente til begrepet og man kan med sikkerhet si at hadde lært om det via Descartes.

GENIAL TÅKEFYRSTE?

Selv om Matthews har rett når det gjelder historien om hvor Keynes fikk uttrykket fra, gjenstår uenigheten om hvordan man skal tolke Keynes. Koppl, Down og Matthews har alle ulike synspunkter på hva det betyr og hvor viktig det er. Hvordan kan man forklare denne uenigheten? Noe av problemet skyldes trolig det som gjør *Bibelen* og *General Theory* så like: En tekst som skaper store rom for ulike tolkninger. Dette vises klarere når vi ser litt nærmere på konteksten til avsnittet om animal spirits.

Det aktuelle kapittelet (12) i Keynes (1936) har tittelen «The state of long term expectations» og handler ifølge Keynes om «some of the factors which determine the prospective yield of an asset.» Utgangspunktet for Keynes er argumentet om at «our knowledge of the factors which govern the yield of an investment some years hence is usually very slight and often negligible.»

«If we speak frankly we have to admit that our basis for knowledge for estimating the yield ten years hence of a railway, a copper mine, a textile factory, the goodwill of patent medicine, an Atlantic liner, a building in the City of London amounts to very little and sometimes nothing ...»

Dette sitatet illustrerer hvordan Keynes åpner både for Koppls tolkning der investeringsbeslutninger er basert på usikkerhet i form av svake sannsynligheter («very little») og

Dows usikkerhet i sin mer radikale form der man ikke engang kan sette sannsynligheter på ulike utfall («nothing»).

Keynes fortsetter så med å argumentere for at usikkerheten impliserer at individene i stor grad baserer seg på konvensjoner når de skal vurdere investeringer. Den viktigste konvensjonen ifølge Keynes «lies in assuming that the existing state of affairs will continue indefinitely, except in so far as we have specific reasons to expect a change.» Denne ekstrapoleringen skaper ustabilitet fordi små endringer i nåtiden blir generalisert til å gjelde for lang tid og deres betydning kan dermed lett bli overdrevet. Keynes nevner også mange andre mekanismer som gjør at verdsettning og investeringsbeslutninger kan være sårbare for plutselige svingninger. Her beskrives for eksempel det kjente argumentet der en investeringsbeslutning sammenlignes med det å vedde på hvem som vil vinne en skjønnhetskonkurranse. Ikke bare må man tenke på hvem man selv mener bør vinne, men man må også tenke hva slags smak de andre som skal bestemme har. Og ikke nok med det, de andre tenker på hva du og alle de andre tenker og du må tenke på hva de tenker om hva du tenker om hva de tenker. Sånn kunne man fortsette, men poenget er at en slik struktur lett vil være ustabil ifølge Keynes.

Mot slutten av kapittelet skiller så Keynes mellom spekulasjon (kjøp motivert av kortsiktig håp om stigende verdi) og investeringer/entreprenørskap (kjøp motivert av langsiktig avkastningen på kapitalen). Her kan man også også krangle om semantikk, men poenget er ikke disse begrepene i seg selv men at skillet er viktig for tolkningen av Keynes. Animal spirits ser ut til å være ment som et tillegg for å forklare ustabilitet i entreprenørskap, ikke spekulasjon som er hovedanliggende i kapittelet. Avsnittet der animal spirits nevnes kommer rett etter å ha skilt mellom spekulasjon og entreprenørskap, mot slutten av hele kapittelet, og det innledes med «Even apart from the instability due to speculation, there is instability due to the characteristics of human nature...» Keynes sier så kort at dette er en mekanisme som får oss til å handle - en kraft som får hjulene til å gå rundt - både når vi rasjonelt sett egentlig ikke burde handle og når det er umulig å ta et rasjonelt valg.

Animal spirits er med andre ord en av mange mekanismer i Keynes sin utlegning. Det faktum at det kommer som en ettertanke mot slutten av kapittelet og etter at han har

nevnt mange andre mekanismer, tyder på at Keynes selv slett ikke mente at det var «of central importance» slik noen har hevdet. Dette underbygges også av at animal spirits ikke er nevnt i artikkelen fra 1937 som oppsummerer hovedtankene i Keynes sin *General Theory*. At det heller ikke forklares spesielt detaljert tyder også på at Keynes aldri mente at dette skulle være en sentral søyle i hans teori om økonomiske svingninger.

Man kan spørre seg hvorfor begrepet i det hele tatt ble nevnt når det er så uklart. Svaret er trolig av samme grunn som det brukes i dag. Det er fargerikt, det sitter godt i hukommelsen og tolkningsrommet er stort. Samtidig skulle man tro at at slikt fargerikt men tomt begrep enten ville bli bedre forklart eller luket ut da Keynes kritisk gikk i gjennom boken kapittel for kapittel sammen med en gruppe yngre kolleger. Et hint som kan forklare hvorfor dette ikke skjedde, finner vi hos en annen kilde. Ifølge denne kilden gjennomgikk ikke kapittelet der animal spirits nevnes den samme kritiske drøftingen som de andre kapitlene i boken (se fotnote 2 hos Matthews). Dette kan tyde på at kapittelet trolig inneholder flere uklarheter enn det man kunne forvente hos Keynes.

HUSKESTUE

Keynes er ikke bare klar når det gjelder hva animal spirits betyr, men også på hvordan det skaper svingninger. På den ene siden kan økonomien være ustabil fordi de beslutningene som tas er basert på en kalkulasjon med svakt grunnlag. Som Keynes sier i artikkelen fra 1937:

«Opinions as to their [capital assets] prospective yield are themselves subject to sharp fluctuations, precisely for the reasons already given, namely the flimsiness of the basis of knowledge on which they depend.» (sitert fra Dow og Dow, 1985)

På den andre siden argumenterer han for at økonomien er ustabil fordi den drives av andre mekanismer enn kalkulasjon av forventet nytte:

«... human decisions affecting the future, whether personal or political or economic, cannot depend on strict mathematical expectation, since the basis for making such calculations does not exist ... it is our innate urge to activity that makes the wheel go around ...» (Keynes, 1936)

Det er klart at begge deler kan være viktig, men animal spirits bør ikke brukes som en beskrivelse av begge mekanismene. Enten så beskriver det svingninger i økonomien fordi vi tar kalkulete investeringsbeslutninger basert på svak informasjon som raskt skifter, eller så beskriver det svingninger basert på at vi drives av andre mekanismer enn de som går gjennom vår kalkulasjon av tap og gevinst. Det kan være mekanismer som gjør at vi kalkulerer feil, at vi ekstrapolerer, er overoptimistiske og lignende, men dette er forskjellig fra mekanismer som baserer seg på at vi ikke kalkulerer. Å bruke animal spirits om begge kan fort bli forvirrende - noe de forskjellige tolkningene viser.

I begge tilfeller er Keynes forklaring også vag når det gjelder på hvilken måte svingningene skapes. Hvis animal spirits er noe som får oss til å handle når rasjonelle forventninger sier at vi heller bør sitte rolig, så vil det ikke bare skape svingninger, men også bidra til aktivitet i dårlige tider. Som Keynes (1936) skriver:

«... it is probable that the actual average results of investments ... have disappointed the hopes that prompted them ... If human nature felt no need temptation to take a chance, no satisfaction (profit apart) in constructing a factory, a railway, a mine, or a farm, there might not be much investment as the result of cold calculation.»

Samme tendens kan selsagt også føre til at man tar for stor risiko i oppgangstider og dermed skaper større svingninger enn ellers, men uansett forklarer tendensen til å ville «gjøre noe» svært lite så lenge det er veldig mange ting man kan gjøre. Det er også vanskelig å bruke den som en forklaringsvariabel så lenge man ikke sier hvorfor gløden ved å gjøre noe varierer over tid. Keynes selv sier lite om dette, men det lille som sies har blitt torturert på en måte som gjør at det har gitt minst to svar.

Det første svaret, representert ved Marchionatti (1999), legger vekt på at Keynes kobler animal spirits til endringer i spontan optimisme som skyldes forandringer i den sosiale, økonomiske eller politiske atmosfæren i samfunnet. Endringer som for eksempel en økt frykt for at en venstrevridd regjering skal komme til makten og forandre de institusjonelle forhold i disfavør av næringslivet, kan føre til at man investerer mindre. Nå vil noen si at dette kun er rasjonell adferd, men Marchionatti mener at

Keynes argumenterer for at noe annet også påvirket adferden: At man investerer mindre enn det endringen saklig sett skulle skape fordi endringen også fører til en forandring i optimisme eller lysten til å «gjøre noe» som kommer i tillegg til den rasjonelle reaksjonen.

Det synes plausibelt, om ikke så veldig revolusjonerende, at investorer og andre kan overreagere på endringer, eller frykten for endringer, som går i deres disfavør. Det er også mulig at disse endringene går gjennom en slags depressiv reaksjon som påvirker lysten til å gjøre noe og ikke bare gjennom en rasjonell kalkulerende av nytten og kostnaden som fører til redusert aktivitet. I hvor stor grad det virkelig var dette Keynes mente er imidlertid vanskelig å avgjøre fordi teksten også åpner for andre tolkningsmuligheter.

En av disse andre mulighetene er beskrevet av Gerrard (1994a, 1994b). Han argumenterer for at utsagnene i *General Theory* best tolkes ved hjelp av Keynes' teori om beslutning under usikkerhet som er beskrevet i hans bok *A Treatise on Probability*. Vanligvis tenker man på disse beslutningene som et problem der man forsøker å maksimere forventet nytte. Man velger den mengden og den typen investeringer som man tror vil gi størst avkastning. Keynes mente at man ofte ikke kunne kalkulere denne nytten fordi man ikke hadde nok informasjon og han introduserte et nytt element i teorien – en vekt som skulle representere i hvor stor grad man er sikker på forventningen (confidence, weight of the evidence). Gerrard (1994b) tolker dermed Keynes slik: «Investment requires not only sufficient optimistic forecasts of prospective monetary yields but also a sufficiently strong state of confidence to motivate the actualization of investment plans.»

En naiv reaksjon på dette ville være å si at det ikke er behov for en vektingsvariabel fordi en rasjonell person ikke opererer med punktsannsynligheter, men en sannsynlighetsfordeling. Usikkerhet vil reflekteres i sannsynlighetsfordelingens form og det er dermed ikke noe behov for andre vekter. Dette er korrekt, men det ignorerer hovedpoenget. Keynes' utgangspunkt er at man ikke bruker eller har disse sannsynlighetene. Hvis man hadde hatt de, og man hadde vært rasjonell, så er det ingen plass for Keynes' vekter i en normativ teori om beslutninger under usikkerhet. Men gitt at man ikke har de, eller at vi ikke klarer å oppføre oss som rasjonelle datamaskiner, så kan en følelse av sikkerhet bli en viktig faktor. Problemet med teorien er mer at man ikke har klart å operasjonalisere det

Gerrard (1994a) kaller «a very fertile line of research.» Man har rett nok kommet frem til mange psykologiske mekanismer, noen som sikkert også er viktige for optimisme og pessimisme, men den er ikke formalisert i form av vekter slik Gerrard beskriver.

I den litteraturen der man har forsøkt å etablere animal spirits som en egen mekanisme – som Akerlof og Shiller (2009) - har begrepet blitt så upresist at det blir ubrukelig. I sin bok beskriver de «five different aspects of animal spirits ... confidence, fairness, corruption and anti-social behavior, money illusion, and stories.» Argumentet er at mange beslutninger ikke kan bli tatt på et rasjonelt grunnlag og selv om de kan det, blir det ofte ikke gjort. Dette åpner for mange andre mekanismer som påvirker våre beslutninger – for eksempel overoptimisme basert på korte trender – noe som i sin tur brukes til forklare økonomiske svingninger. Det er godt mulig at det er noe i disse argumentene, men det synes feil å kalle alle disse fem mekanismene animal spirits. At usikkerhet er viktig hos Keynes og at dette åpner for psykologiske mekanismer, er utvilsomt riktig. At man tar en rekke slike mekanismer og døper de «animal spirits» er trolig ikke riktig.

Den eneste lommen i økonomisk litteratur der man har etablert en mer presis betydning av animal spirits, er som beskrivelse på modeller der spontane endringer i optimisme fører til økonomiske svingninger. Begrepet i denne betydningen ble introdusert av Howitt og McAfee (1992) og har blitt brukt i den etterfølgende litteraturen hvor man lager formelle modeller der eksogene sjokk uten realøkonomisk bakgrunn kan påvirke økonomien og dermed skape svingninger. Dette kan være fordi optimismen eller pessimismen er selvbekreftende og fordi det er mange mulige likevekter eller såkalte sunspot equilibria. Modeller i denne tradisjonen kalles gjerne animal spirits modeller, men det er her bare en betegnelse på en egenkap ved modellene og det representerer ikke en utdyping av en psykologisk mekanisme slik Keynes opprinnelig presenterte.

ER DET SÅ FARLIG DA?

Skjønt, noen ville kanskje si at det ikke er så farlig. Det gjør ingen skade at man utgir bøker med tittelen «Animal spirits» og bruker det som en samlebetegnelse for flere ulike psykologiske mekanismer som man mener kan forklare økonomiske svingninger og kriser. Man har jo

også rett i at Keynes foreslo flere av mekanismene og at moderne økonomi kanskje har glemt viktigheten av noen av disse. Hvorfor da denne tiraden mot en relativt uskyldig utvidelse av et morsomt uttrykk?

Man kan godt innrømme at det ikke er så veldig farlig, men for den kanskje ikke ubetydelige andelen av økonomer med et snev av pedantisk autisme, vekker bruken en viss irritasjon. Det er rett og slett ikke riktig når Akerlof og Shiller fremhever animal spirits som noe viktig, revolusjonerende og svært sentralt hos Keynes. Det er heller ikke riktig når de utvider begrepet til å gjelde en lang rekke andre psykologiske mekanismer. At disse mekanismene kan være interessante og at Keynes er en viktig inspirator i dette arbeidet er vel og bra. Det er også mulig – når man er i godt humør – at man kan tolerere en feilaktig men fengende merkelapp på et forskningsprogram. Men som beskrivelse av en egen psykologisk mekanisme som kan forklare økonomiske svingninger nærmer det seg tiden da animal spirits bør kastes på historiens skraphaug.

REFERANSER:

Akerlof, G. A. og R. Shiller (2009): *Animal Spirits*. Princeton University Press, Princeton.

Dow, S. og A. Dow (1985): *Rationality and Animal Spirits*, s. 46-65 i Tony Lawson og Hashem Pesaran (red.), *Keynes' Economics: Methodological Issues*. M. E. Sharpe, Armonk.

Carabelli, A. M. (1988): *On Keynes' Method*. Palgrave Macmillan, London.

Gerrard, B. (1994a): *Beyond Rational Expectations: A Constructive Interpretation of Keynes's Analysis of Behaviour Under Uncertainty*. *The Economic Journal* 104(423), 327-337.

Gerrard, B. (1994b): *Animal spirits*, s. 15-19 i P. Arestis og M. C. Sawyer (red), *The Elgar companion to radical political economy*. Edward Elgar Publishing, Aldershot UK.

Howitt, P. og R. P. McAfee (1992): *Animal spirits*, *The American Economic Review* 82(3), 493-507.

Koppl, R. (1991): *Retrospectives: Animal Spirits*, *The Journal of Economic Perspectives* 5(3), 203-210.

Keynes, J.M. (1936/2007): *The General Theory of Employment, Interest and Money*. Palgrave, London.

Keynes, J.M. (1937): *The General Theory of Employment*, *Quarterly Journal of Economics* 51(2), 209-23.

Marchionatti, R. (1999): *On Keynes' Animal Spirits*, *Kyklos* 52(3), 415-439.

Matthews, R. C. O. (1984): *Animal spirits*, *Proceedings of the British Academy* 70, 209-229.

Moggridge, D. E. 1992 *The source of animal spirits (correspondence)*. *The Journal of Economic Perspectives* 6(3), 207-209.

Ochs, S. (2004): *A history of nerve functions*. Cambridge University Press, Cambridge.

Olesen, F. (2009): *Keynes om fundamental usikkerhed*, *Samfunnsøkonomen* 63(3), 12-22

Pigou, A.C. (1926): *Industrial Fluctuation*. MacMillan, London.

Schumpeter, J. (1934): *Theory of Economic Development*. Harvard University Press, Cambridge, Mass.

Visser, H. (1992): *The source of animal spirits (correspondence)*. *The Journal of Economic Perspectives* 6(3), 209-210.